

Наталія Кучер

Науковий керівник – асист. Шатілова Н. О.

Формули ввічливості як маркери мовленнєвого етикету буковинців у прозі С. Воробкевича

Кожна мова виробила свою систему стійких національно-специфічних висловів, що їх уживають у різноманітних ситуаціях ввічливого контакту зі співрозмовником, зокрема під час привітання, знайомства, звертання тощо.

На думку М. І. Стельмаховича, „український мовленнєвий етикет – це національний кодекс словесної добропристойності, правила ввічливості” [1, с. 20]. Етикетні формули українського народу в українському мовознавстві досліджували такі науковці, як С. Богдан, Н. Плющ, Н. Гуйванюк, О. Мельничук, О. Миронюк, Я. Радевич-Винницький, М. Стельмахович, Є. Чак та ін.

Увічливість – одна з найважливіших рис вихованої людини, що виявляється насамперед в умінні шанобливо спілкуватися, бути люб’язним та уважним до співрозмовника. За тлумачним словником української мови *ввічливий (увічливий)* – «який дотримується правил пристойності, виявляє уважність, люб’язність; чемний» [3, II, с. 255].

Мета нашого дослідження – проаналізувати етикетні формули ввічливості, що увиразнюють мовленнєвий етикет буковинців у прозових текстах С. Воробкевича.

Сидір Воробкевич – неординарна особистість, буковинський письменник, композитор, громадсько-культурний діяч, визначний педагог, а крім того – будитель національної свідомості українців. Його творчість привернула увагу багатьох дослідників у літературознавчому (П. Никоненко, М. Юрійчук, С. Смаль-Стоцький та ін.) і мовознавчому (Н. Гуйванюк, Р. Козак, О. Кульбабська, Н. Мойсюк, Т. Сорвілова, Н. Шатілова та ін.) аспектах.

У прозових текстах С. Воробкевича виокремлюємо етикетні мовні формули, що їх уживають для встановлення, підтримування та завершення контакту. З-поміж тих сталих виразів, що допомагають налагодити контакт, у досліджуваних текстах поширені ф о р м у л и в і т а н н я, напр.: – *Добрий вечір, брате!*

– кажу до него, а він промовив з-тиха: – **Дай Боже здоровля!** – та дальше голкою то сюди то туди 2, II, с. 46]; – **Здоров був, вівчарику!** [2, II, с. 89]; формули гостинності: – **Сідайте, мої гості, щоб усе добре сідало!** припрошує нас Хома, а я додав сьміючи ся: «**щоб і старости сідали**» [2, II, с. 51–52]; – **Прошу, милий гостеньку, до покою!** [2, II, с. 281].; формули звертання: – **Добродію мій любий, паноньку мій милосерний, лишіть мене тут, я більше вже не співати-му** [2, II, с. 14].

Етикетні мовні формули, що їх уживають для підтримування контакту, репрезентують: формули вибачення: – **Даруйте, пане, що вам не даю спокою... я вже такий з-роду...** [2, II, с. 132]; формули прохання: – **Прошу, будьте ласкаві що заграли!** [2, II, с. 354]; формули люб'язності: „**Коли твоя ласка, то возьми мене з собою**”, сказав я тій птасі [2, II, с. 170]; формули подяки: – **Спасибіг тобі, друже!** – сказав сумненько Стефан [2, II, с. 155].

До етикетних мовних формул, що їх уживають для завершення контакту, уналежнюємо: формули прощання:– **Процайте, шкода мого труду і заходу!** [2, II, с. 328]; – **Добре-добре, діточки, бувайте здорові...** [2, II, с. 28]; формули благословення: – **Провадь вас, Господи!** – шепнув гусяр [2, II, с. 99]; формули побажання: **Дай Боже в добрий час, лиш не знаю, чи панна Степанія паничеві Ілярієви під пару** [2, II, с. 265].

Отже, система узвичаєних формул увічливості, зафіксована в мові прозових творів С. Воробкевича, позначена національною специфікою і виявляє прикметні риси мовленнєвого етикету буковинців у стандартних комунікативних ситуаціях.

Список літератури

1. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет. *Дивослово*. 1998. № 3. С. 20–21.
2. Воробкевич І.І. Твори Ізидора Воробкевича: у 3 т. Львів: Просвіта, 1911. Т. 2: Оповідання. 412 с. (цитуючи, дотримуємося правописної системи видання).
3. Словник української мови: в 20 т. / НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К.: Наук. думка, 2010. Т. 2: В – Відсріблитися / уклад.: Л. Л. Шевченко та ін., 2012. 975 с.